

**МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И
БЛАГОУСТРОЙСТВОТО**

2015 Г.

**ДОКЛАД ОТНОСНО
РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ
ПОСЛЕДВАЩАТА
ОЦЕНКА НА
ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
РЕГИОНАЛНИЯ
ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЮГОЗАПАДЕН
РАЙОН 2007-2013 Г**

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	3
1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
2. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА НАСТЪПИЛИТЕ ПРОМЕНИ И НА УСТОЙЧИВОСТТА НА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН В ПЕРИОДА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН 2007-2013 Г.	5
3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН В ПЕРИОДА 2007-2013 Г.	12
4. РЕЗУЛТАТИ ОТ АНАЛИЗА И ОЦЕНКАТА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА ГЛОБАЛНИТЕ ЕКОЛОГИЧНИ ЦЕЛИ И ОСОБЕНО ПО ПРОБЛЕМИТЕ, СВЪРЗАНИ С АДАПТИРАНЕТО НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН КЪМ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА В ПРОЦЕСА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 2007-2013 Г.	32
5. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА ОБЩОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН В ПЕРИОДА 2007-2013 Г.....	34
6. РЕЗУЛТАТИ ОТ АНАЛИЗА И ОЦЕНКАТА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ И НА УСВОЕНИТЕ РЕСУРСИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН В ПЕРИОДА 2007-2013 Г.....	35
7. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА ОРГАНИЗАЦИЯТА И КООРДИНАЦИЯТА НА КОМПЕТЕНТНИТЕ ОРГАНИ И ЕФЕКТИВНОСТТА НА РАБОТА НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ СТРУКТУРИ В ПРОЦЕСА НА РАЗРАБОТВАНЕ, ИЗПЪЛНЕНИЕ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН 2007-2013 Г., ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО ОТНОШЕНИЕ ПРИЛАГАНЕТО НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР.....	37
8. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ ПОСЛЕДВАЩАТА ОЦЕНКА	40

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АДИ	Актуализиран документ за изпълнение
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВИК	Водоснабдяване и Канализация
ВУЗ	Висше учебно заведение
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ДФЗ	Държавен фонд Земеделие
ЕС	Европейски съюз
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ИСПА	Инструмент за структурни политики за предприєдиняване
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
МФ	Министерство на финансите
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НПР	Национална програма за развитие: България 2020
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОП	Оперативна програма
ОПАК	Оперативна програма „Административен капацитет“
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПРКБИ	Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие“
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ППЗРР	Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РКК	Регионален координационен комитет
РПМ	Републиканска пътна мрежа
РПР	Регионален план за развитие
РСР	Регионален съвет за развитие
САПАРД	Специална програма за развитие на земеделски и селски райони
СЗР	Северозападен район от ниво 2
СИР	Североизточен район от ниво 2
СОПФ	Специализиран общински приватизационен фонд
СЦР	Северен централен район от ниво 2
ТГС	Трансгранично сътрудничество
ЮЗР	Югозападен район от ниво 2

ЮИР	Югоизточен район от ниво 2
ЮЦР	Южен централен район от ниво 2

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Регионалният план за развитие на Югозападен район за периода 2007-2013 г. е приет през 2005 г. с решение на Министерския съвет. РПР на ЮЗР е документ за стратегическо планиране на устойчивото интегрирано развитие на района. Планът определя средносрочните цели и приоритети за развитие на Югозападния район в съответствие с предвижданията на Националната стратегия за регионално развитие и другите структуроопределящи политики, като отчита специфичните характеристики и потенциала на района. РПР има интегрален характер и определя необходимостта от реализация на дейности в Югозападен район в различни свързани сектори, с цел създаване на по-добри условия за балансирано и устойчиво социално-икономическо и териториално развитие и преодоляване на съществуващите междурегионални и вътрешнорегионални диспропорции. Настъпили съществени промени във вътрешната и външната нормативна и институционална среда, в която РПР се изпълнява, предопределят необходимостта от изготвянето на Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на ЮЗР 2011-2013 г. АДИ на РПР на ЮЗР 2011-2013 г. е приет с решение на Министерския съвет през 2011 г. АДИ на РПР на ЮЗР не отменя действието на РПР на ЮЗР 2007-2013 г. Двата документа се разглеждат като единни стратегически документи за развитието на територията на Югозападен район в периода 2007-2013 г.

Настоящият доклад относно резултатите от последващата оценка за изпълнение на Регионалния план за развитие на Югозападен район е изготвен на основание чл.22 ал.2 от Правилника за прилагане на Закона за регионално развитие. Докладът е част от регламентираната в законодателството система за наблюдение и оценка на регионалното развитие и осигурява информация за изпълнението на Регионалния план за развитие на Югозападен район (2007-2013 г.), по-конкретно относно:

- настъпилите промени и устойчивостта на постигнатите резултати в социално-икономическото развитие на Югозападен район в периода на изпълнение на Регионалния план за развитие 2007-2013 г.;
- степента на постигане на целите и приоритетите за регионално развитие за периода 2007-2013 г.;
- степента на постигане на глобалните екологични цели и особено по проблемите, свързани с адаптирането на Югозападен район към изменението на климата в процеса на изпълнение на Регионалния план за развитие 2007-2013 г.
- общото въздействие от изпълнението на Регионалния план за развитие на Югозападен район в периода 2007-2013 г.
- ефективността и ефикасността на използваните финансови инструменти и на усвоените ресурси за изпълнение на целите и приоритетите на Регионалния план

за развитие на Югозападен район в периода 2007-2013 г.

- организацията и координацията на компетентните органи и ефективността на работа на административните структури в процеса на разработване, изпълнение, наблюдение и оценка на Регионалния план за развитие на Югозападен район 2007-2013 г., включително по отношение прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност за изпълнението на РПР
- обобщени изводи и препоръки от последващата оценка на Регионалния план за развитие на Югозападен район 2007-2013 г.

Докладът относно резултатите от последващата оценка е разработен въз основа на извършената от независим консултантски екип последваща оценка за изпълнението на РПР на ЮЗР 2007-2013 г., която приема **като обекти на изследване и двата документа – РПР и АДИ на РПР.**

При изготвянето на Доклада е обработена и анализирана актуална статистическа информация на Националния статистически институт и ЕВРОСТАТ за периода от 2007 до 2013 г.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА НАСТЪПИЛИТЕ ПРОМЕНИ И НА УСТОЙЧИВОСТТА НА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН В ПЕРИОДА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН 2007-2013 Г.

Оценката на настъпилите промени в социално-икономическото развитие на ЮЗР е извършена на база проследяване на стойностите на определени ключови показатели в периода 2007-2013 г., като са взети предвид и са анализирани тенденциите в изменението на индикаторите, заложен в АДИ на РПР на ЮЗР.

Териториалният обхват на Югозападния район в периода 2007-2013 г. остава непроменен и се състои от 5 административни области – Благоевград, Кюстендил, Перник, Софийска и София, които включват общо 52 общини. Със своето най-многобройно население и най-значителен икономически принос, ЮЗР се определя като един от най-важните райони за цялостното развитие на страната.

В годините 2007-2008 г. **икономиката на Югозападен район** се развива със силни темпове, по-бързи от средните за районите от ниво 2 в ЕС. Сравнен с останалите райони от ниво 2 в страната, ЮЗР заема водещо място по създаден БВП, привлечени ПЧИ и нетни приходи от продажби, реализирани от предприятията на територията на района. В резултат на глобалната икономическа криза, през 2009 г. започва процес на икономически спад за страната. В Югозападен район ситуацията е по-малко негативна – растежът по почти всички основни икономически показатели се запазва, макар и с много по-нисък темп. През 2012-2013 г. се наблюдава постепенно стабилизиране на

регионалната икономика и повишение на темповете на растеж по някои показатели.

БВП на човек от населението в ЮЗР е значително по-висок от средния за страната. През периода 2007-2012 г. показателят се характеризира с непрекъснато нарастване – от 12 991 лв. до 17 286 лв. или 33,1%. На вътрешнорегионално ниво се наблюдават значителни различия – най-големите сред останалите райони от ниво 2. През 2011 г. най-висока е стойността на показателя в област София – 23 256 лв., която изпреварва значително не само останалите области от Югозападния район, а и всички области в страната. Нарастването при област София за периода 2007-2011 г. възлиза на 40%. БВП на глава от населението в Софийска област през 2011 г. е 11 338 лв., а нарастването за периода 2007-2011 г. е с 59%. В областите Благоевград и Кюстендил се наблюдава относително равновесие при стойностите на показателя през разглеждания период. Същото се отнася и за област Перник (с изключение на 2008 г.) Стойността на БВП на глава от населението за всяка от областите Благоевград, Перник и Кюстендил е близо 4 пъти по-ниска от стойността на област София.

В сравнение с останалите български региони и с регионите в ЕС, през периода 2007-2011 г. Югозападният район се намира в по-благоприятно състояние, но все още достигнатата степен на икономическо развитие е под средното равнище в ЕС. БВП на глава от населението по покупателна способност на района за разглеждания период нараства от 66% на 78% от средната за ЕС-28 стойност.

Структурата на брутната добавена стойност в Югозападния район се характеризира със силен превес на сектора на услугите за сметка на сектора на индустрията и сектора на селското стопанство, чийто дял е незначителен. Делът на сектора на услугите през разглеждания период 2007-2012 г. нараства с 2,9%, а на селското и горското стопанство – намалява с 0,4%. Делът на сектора на индустрията се запазва на относително постоянно ниво. На областно ниво, в структурата на БДС в разглеждания период, секторът на услугите е водещ за областите Благоевград, Кюстендил, Перник и София. В Софийска област водещ е секторът на индустрията. Секторът селско стопанство е с най-висок дял в област Благоевград (около 10-11% от БДС), като тенденцията е към увеличаване на стойностите, а най-нисък (на относително постоянни нива) – в област София (около 0,2%).

За периода 2007-2012 г. ЮЗР е водещият район в страната по **преки чуждестранни инвестиции**. Това се дължи на област София, в която към 31.12.2012 г. са реализирани около 53% от националните ПЧИ. Останалите 4 области в района – Софийска, Перник, Кюстендил и Благоевград, взети заедно, създават 8,7% от националните ПЧИ (за 2012 г.) Размерът на привлечените ПЧИ в ЮЗР през периода 2008-2010 г. непрекъснато намалява, като през 2011 г. се отбелязва отрицателна стойност на показателя, т.е. оттегляне на инвестиции. През 2012 г. се регистрира минимално нарастване от 1,4%.

ЮЗР е районът, формиращ най-голям дял от **разходите за научно-изследователска и**

развойна дейност на страната в периода 2007-2012 г. – 84% през 2012 г. Делът на научно-изследователските разходи от БВП в ЮЗР за периода 2007-2012 г. значително надвишава средните стойности за страната, като за 2012 г. разходите за НИРД в ЮЗР представляват 1,13% от БВП на района (0,64% за страната). Посочените стойности за ЮЗР постепенно доближават района до целевите стойности, които България си поставя за постигане до 2020 г. съгласно Стратегия Европа 2020 на ЕС и съответната Национална програма за реформи на Република България 2011-2015 г. (цел 2 „Инвестиции в НИРД в размер на 1,5% от БВП“).

След силния спад на **реализираните в ЮЗР приходи от нощувки** през 2009-2011 г., през 2012 г. и 2013 г. се наблюдава увеличение, но нивото от 2008 г. все още не е достигнато. Като цяло за периода 2008-2013 г. приходите от нощувки в района намаляват с 6%.

В периода 2007-2013 г. се наблюдава задълбочаване на демографските проблеми и на диспропорциите в териториалното разпределение на населението в Югозападен район. Въпреки това, **показателите за социално и демографско развитие на района**, разглеждан като цяло, се запазват в сравнително по-благоприятна позиция спрямо останалите райони от ниво 2 в страната, поради по-големите възможности за заетост в столицата, което от своя страна привлича по-голям контингент младо население от други части на страната.

Югозападният район е най-големият район от ниво 2 в България по **брой на населението** - 2 127 618 души по данни към 31.12.2013 г. Това представлява малко над 29% от населението на страната, което основно се дължи на област София, където живее 18% от общото население на страната. За периода 2007-2013 г., от районите от ниво 2 в страната, единствено населението на ЮЗР нараства - с 0,6%. Това се дължи на нарастване на населението на област София с 5,5% (предимно механичен прираст). В останалите четири области населението намалява, като най-голямо е намалението в област Кюстендил (12,7%), следвана от област Перник (7,3%) и Софийска област (6,1%). В разпределението на населението на областно ниво в района съществува ясно изразен дисбаланс между област София и останалите области. Най-голям брой от населението на ЮЗР е съсредоточено в област София – 61,6%, а най-малък – в областите Кюстендил и Перник – съответно по 6%.

Коефициентът на заетост на лицата на възраст 20-64 г. в ЮЗР през периода 2008-2013 г. е най-висок сред районите от ниво 2 в страната, но се наблюдава постоянна тенденция на намаление - с 8,3% за периода. Въпреки това обаче коефициентът на заетост в ЮЗР за 2013 г. е по-висок от средния за ЕС-28 за същата година – 68,4%. ЮЗР е най-близо до изпълнение на Национална цел 1 „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.“, заложен в Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.) и в изпълнение на Стратегия „Европа

2020". За периода 2008-2013 г. във всички области в ЮЗР коефициентът на заетост на лицата на възраст 15-64 г. намалява с около 6%, с изключение на област Перник, където намалението е с 3,1%. Също през целия период, с най-висок коефициентът на заетост е област София, следвана от област Благоевград. Най-тревожна е тенденцията при област Кюстендил, където се регистрира най-ниският коефициент на заетост в ЮЗР, следвана от Софийска област и област Перник.

Негативната тенденция на увеличение на **коефициента на безработица на лицата на възраст 15-64 г. в ЮЗР**, започнала през 2008 г., продължава през целия период до 2013 г., като повишението за периода е с 6,9%. Независимо от това, стойността за района - 9,9% за 2013 г., остава доста по-ниска от средната за страната - 13% през 2013 г., но това отново е благодарение на област София. Към 2013 г. областите Кюстендил, Перник и Благоевград са с по-ниски стойности дори от средните за страната. Евростат отчита показателя „коефициент на безработица“ за лица на възраст 25-74 г. Може да се каже, че коефициентът на безработица в ЮЗР е малко по-висок от средния за ЕС-28 – 9,5%.

Процентът на **населението в риск от бедност или социално изключване**¹ за 2011 г. е най-нисък за Югозападен район – 41,3%, при 49,3% средна стойност за страната. За периода 2007-2011 г. в района се наблюдава нарастване на показателя с 5,6%, а за страната – с 5,1%. На ниво области в ЮЗР най-малък процент население, живеещо в риск от бедност или социално изключване за 2011 г. има в област Благоевград – 31,6%, следвана от област София – 39,3%, а най-много хора, живеещи в риск от бедност има в област Кюстендил - 54,8% от населението.

Заложената в Националната програма за реформи (2011-2015 г.) Национална цел 4 „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование – 36% до 2020 г.“, в изпълнение на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС, към момента в Югозападен район е постигната и надвишена. **Относителният дял на населението на 30–34 навършени години с висше образование** в Югозападен район през 2013 г. възлиза на 39,6%. По този показател стойностите на ЮЗР значително надвишават стойностите на останалите райони от ниво 2 в страната, които се движат в границите на 20,7%-30,3% и средната стойност на показателя за ЕС-28 за 2013 г., която възлиза на 36,8%. **Относителният дял на рано напусналите образование и обучение** (18-24 навършени години) в Югозападен район през 2013 г. възлиза на 4,8%. ЮЗР изпреварва останалите райони от ниво 2 в страната, чиито показатели са в рамките на 14,3%-19,8%. ЮЗР е по-благоприятна ситуация от средната за ЕС-28 стойност за 2013 г., която възлиза на 11,9%.

¹ Съгласно изчисления на НСИ - комбиниран индикатор, който включва 3 показателя: риск от бедност, нисък интензитет на икономическа активност, материални лишения

През 2007 г. **общата дължина на Републиканската пътна мрежа в Югозападен район** възлиза на 3272 км, от които 118 км са автомагистрала и 614 км пътища I клас. През 2011 г. с пускането в експлоатация на автомагистрала „Люлин“ общата дължина на автомагистралите в района става 139 км, а през 2013 г. – с пускането в експлоатация и на автомагистрален участък „Долна Диканя-Дупница“ от автомагистрала „Струма“ - 163 км. Изградените автомагистрала и пътища I клас в ЮЗР имат най-голям относителен дял от общата дължина на пътищата от РПМ в района в сравнение с останалите райони от ниво 2 - около 23% за 2013 г.

Постигната е висока степен на **развитие на водоснабдителните и канализационните мрежи**. **Делът на водоснабденото население** в района през 2012 г. достига 99,2%. Нарастване по този показател е налице за всички области в ЮЗР. Въпреки това съществуват проблеми - голяма част от изградените водоснабдителни мрежи са амортизирани, а някои от по-малките населени места изпитват затруднения с непрекъснатата доставка на питейна вода поради честите повреди по водопроводната мрежа.

По степен на **обслужване от канализационните мрежи** в периода 2008-2012 г. районът е на първо място в страната. Към 2012 г. 88% от населението на Югозападния район е обхванато от канализационна мрежа, което е значително над средното ниво за страната – 74,3%. Във вътрешнорегионалната структура се отчитат разлики, като област София е с най-добър показател за страната - 95,4%. Останалите области в ЮЗР са с относителни близки стойности на обслуженост на населението от канализационни мрежи – над 70%.

Относителният дял на населението, обслужено от **система за организирано сметосъбиране в Югозападния район** през периода 2007-2012 г. непрекъснато нараства и достига около 99,6% през 2012 г. На вътрешнорегионално ниво най-голямо е нарастването за област Благоевград – с 6,3% за периода 2008-2012 г., следвана от Софийска област – нарастване с 3,9%. Така двете области преодоляват изоставането си от останалите 3 области в ЮЗР през 2008 г.

Югозападен район се отличава с най-висока **информационна осигуреност** сред районите от ниво 2 в страната през разглеждания период 2007-2013 г., но се наблюдава характерната за цялата страна тенденция за осигуряване на достъп до високоскоростен Интернет в градовете и общинските центрове, а в по-малките населени места и особено в пограничните райони степента на проникване на информационни технологии и качеството на предоставяните услуги е по-ниско. Делът на домакинствата с достъп до интернет в Югозападния район нараства устойчиво - от 28,9% през 2007 г. до 64,3% през 2013 г. Най-значителен е делът на домакинствата, използващи интернет в област София – 66,2%. За същата година показателят за област Благоевград възлиза на 54,9%. Относително по-нисък е в областите Софийска - 49,2% и Перник – 42,3%, а най-нисък в

област Кюстендил – 31,7%.

Таблица 1: Изменение на индикаторите за наблюдение изпълнението на РПР на ЮЗР, заложен в АДИ на РПР на ЮЗР

Индикатор	Базова стойност към 2007/2008 г.	Целева стойност към 2013 г.	Постигната стойност към 2012/2013 г.
Дял от БВП на глава от населението от средното ниво за регионите в ЕС-27, %	66	75	78
Равнище на заетост на населението на възраст 20-64 г., %	77,5	76	69,2
Относителен дял на разходите за научно-изследователска и развойна дейност от БВП, %	0,99	1,1	1,13
Относителен дял на населението на 30-34 навършени години със завършено висше образование, % (базова стойност към 2010 г.)	41	42	39,6
Относителен дял на рано напусналите образование и обучение - 18-24 навършени години, % (базова стойност към 2010 г.)	4,3	3,7	4,8
Коефициент на заетост на населението 15-64 навършени години, %	71	-	65
Коефициент на безработица на населението 15-64 навършени години, %	3	-	9,9
Реализирани приходи от нощувки, лв.	175 273 937	-	164 670 516
Дължина на изградените автомагистрала, км	118	-	163
Дължина на изградените пътища първи клас, км	614	-	608
Дял на населението, обслужено от водоснабдителна мрежа, %	99	-	99,2
Дял на населението, обслужено от канализационна мрежа, %	86,2	-	88
Дял на населението, свързано към пречиствателни станции за отпадни води, %	67,6	-	73,9
Дял на населението, обслужено от системата за организирано сметосъбиране, %	97,9	-	99,6
Дял на домакинствата с достъп до интернет, %	28,9	-	64,3
Загуби при пренос на питейна вода от постъпилата във водопроводната мрежа, %	58,1	-	57

Източник: АДИ на РПР на ЮЗР, НСИ, изчисления на изпълнителя, изготвил последващата оценка

В периода 2007-2013 г. ясно личи водещото място на ЮЗР сред районите от ниво 2 в страната по почти всички основни показатели на социално-икономическото развитие. Следва, обаче, да се отчете факта, че в голяма степен това се дължи на столицата на страната София, която попада на територията на района. С многобройното население, вкл. младо, по-силното икономическо развитие и по-развития пазар на труда, София изкривява цялостната картина на развитие на Югозападен район. По редица показатели стойностите на областите Софийска, Благоевград, Кюстендил и Перник (без София столица), взети заедно, ги поставят в по-неблагоприятна позиция от други райони от ниво 2 като Югоизточен, Южен централен и Североизточен.

Въпреки първенството на ЮЗР, при голяма част от показателите (БВП, БДС, ПЧИ, приходи от нощувки, заетост, дял на населението, обслужено от водоснабдителна и канализационна инфраструктура, от инфраструктура за пречистване на отпадъчни води, от система за организирано сметосъбиране) се наблюдава тенденция на намаление дела на района за сметка на увеличение на дела на други райони от ниво 2, което свидетелства за намаляване на междурегионалните различия в страната.

По някои показатели (ПЧИ, приходи от нощувки, достъп до интернет, степен на обслуженост на населението с водоснабдителна и канализационна инфраструктура и със системи за организирано сметосъбиране и др.) различията на вътрешнорегионално ниво също намаляват.

Все още се откроява силното предимство на област София по отношение на степента на безработица (където коефициентът е най-нисък), по отношение на произведен БВП и БДС, по извършените разходи за НИРД и др.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН В ПЕРИОДА 2007-2013 Г.

Оценката на изпълнението на приоритетите и целите на АДИ на РПП на ЮЗР 2011-2013 г. е изготвена на база информация (от ИСУН) за резултатите от реализирани проекти, финансирани от европейските фондове в периода 2007-2013 г. – по оперативните програми „Регионално развитие”, „Околна среда”, „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”, „Развитие на човешките ресурси”, „Транспорт”, „Административен капацитет”, „Техническа помощ”. Анализирани са и резултатите от значими проекти, финансирани със средства по ПРСР, програмите за ТГС, програма ФАР, ИСПА, САПАРД, със средства от държавния бюджет и общинските бюджети на общините в ЮЗР, със средства от ПУДООС, ДФЗ, Световната банка, Европейската инвестиционна банка, Международен фонд „Козлодуй“, програма „Красива България“, Jessica и др.

Поради непроменения териториален обхват на ЮЗР в периода 2007-2013 г. и запазването в АДИ на РПП на ЮЗР на визията, стратегическите цели и

приоритетите, заложен в РПП на ЮЗР 2007-2013 г., последващата оценка за изпълнение на целите и приоритетите за развитие на Югозападен район в периода 2007-2013 г. е извършена въз основа на формулираните в АДИ на РПП на ЮЗР 2011-2013 г. приоритети и цели.

Таблица 2: Приоритети и специфични цели на АДИ на РПП на ЮЗР 2011-2013 г.

Приоритет	Специфични цели
1. Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика	1.1. Създаване на бизнес мрежи и кълъстери от МСП, технологично обновление и привличане на инвестиции
	1.2. Развитие на туристическото предлагане
	1.3. Подобряване на бизнес инфраструктурата
2. Развитие на техническата инфраструктура	2.1. Подобряване на регионалната и местна транспортна инфраструктура
	2.2. Възстановяване и опазване на околната среда
3. Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси и подобряване качествата на жизнената среда в населените места	3.1. Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси
	3.2. Развитие на мрежата от населени места и подобряване на градската среда
4. Укрепване на административния капацитет на местните и регионалните власти и развитие на сътрудничеството	4.1. Укрепване на административния капацитет на местните и регионалните власти за програмиране и усвояване на средствата от фондовете на ЕС
	4.2. Развитие на партньорства между местните и регионалните власти, неправителствения сектор и бизнеса
	4.3. Развитие на трансгранични партньорства, коопериране с местни и регионални власти в други региони в ЕС

Източник: АДИ на РПП на ЮЗР 2011-2013 г.

Като показател за изпълнението на приоритетите на РПП на ЮЗР е използвана формулировката за „степен на изпълнение“ на съответния приоритет от РПП. За оценяването е използвана следната скала на експертно формулирани оценки: ниска степен на изпълнение, средна степен на изпълнение, висока степен на изпълнение и много висока степен на изпълнение. Избраният подход на качествено оценяване позволява да бъдат направени изводи и заключения в сравнителен план за степента на изпълнение на приоритетите за развитие на ЮЗР в периода 2007-2013 г.

Приоритет 1. Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика.

Специфична цел 1.1. Създаване на бизнес мрежи и кълъстери от МСП,

технологично обновление и привличане на инвестиции

С най-голям дял в изпълнението на специфичната цел са реализираните или в процес на реализация проекти по ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“. Реализиран е само 1 проект по програма ТГС България-Сърбия. Постигнати са следните резултати на обща стойност 826 847 412 лв.:

- Създадени и устойчиво развити клъстери в различни сфери, което популяризира дейността на участващите предприятия, повишава конкурентоспособността и устойчивостта на бизнеса - 66 проекта за насърчаване на бизнескооперирането и клъстерите
- Създадени нови иновативни предприятия, внедрени иновативни продукти и услуги в производството - подпомогнати са 352 предприятия за развитие на иновационни дейности и подобряване на иновативната инфраструктура
- Разширен продуктов асортимент, повишена производителност и подобро качество на произведената продукция, което води до повишаване на конкурентоспособността на предприятията на вътрешния и международния пазар; инвестиране в нови технологии, модернизация и технологизация на производствения процес, което води до устойчиво развитие на предприятията на пазара - подпомогнати са 443 предприятия за подобряване на технологиите и управлението
- Увеличено използване на ВЕИ технологии в производствената дейност на предприятията, въведено в експлоатация енергийно ефективно оборудване, намалено потребление на енергия - подпомогнати са 108 предприятия за въвеждане на енергоспестяващи технологии и използване на възобновяеми енергийни източници

Специфична цел 1.2. Развитие на туристическото предлагане

Постигнати резултати от реализирани или в процес на реализация проекти по ОП „Регионално развитие“ на обща стойност 44 772 640 лв.:

- Диверсифициран туристически продукт в общините, чрез щадящо използване на природното и културно наследство, с цел повишаване устойчивото икономическо развитие; преодоляна е географската концентрация и сезонния характер на туристически поток, водещи до частична заетост на местното население, хотелски бази и туристически съоръжения; развити са конкурентоспособни туристически атракции, основаващи се на паметници на културата с национално и регионално значение. Подобрени са 5 туристически атракции и свързаната с тях инфраструктура
- Създадени интегрирани туристически продукти, основаващи се на специфичния потенциал на териториите и популяризирането им на

националните и международни пазари; намалена сезонност на туризма в регионите и увеличена заетост на легловата база, увеличен поток туристи и времето за техния престой на територията на туристическата дестинация, разнообразени услуги, увеличени ползи за местната общност и като цяло осигурени възможности за устойчив растеж на туристическите региони – създадени и развити са 10 броя регионални туристически продукти.

- Проведени са иновативни културни събития и фестивали, допринасящи за развитието на устойчив културен туризъм, разнообразяване на туристическото предлагане и увеличаване на ползите от туризма – реализирани са 5 проекта.

Резултати, постигнати след реализирани проекти с други източници на финансови средства (ПРСР, ФАР ТГС, програмите за ТГС, собствени общински средства, средства от Фондация ФРГИ, Програма „Чарлз Стюарт Мот“, ДФЗ, средства на Министерството на културата, спонсорство) на обща стойност 29 687 439 лв.:

- Създадени са 8 броя туристически информационни центрове, посетителски центрове, центрове за изложения
- Подобрена е 1 туристическа атракция
- Експонирано и реновирано е културно-историческо, етнографско и археологическо наследство – реализирани са 12 проекта на територията на различни общини
- Маркетирани са 8 броя туристически продукти и атракции
- Създадени са 5 броя нови регионални туристически продукти
- Създадени и обновени са 11 екопътеки, паркове и рибарници
- Проведени са културни събития на територията на 8 общини
- Изградени са съоръжения, съпътстващи туристическа инфраструктура в 1 община

Специфична цел 1.3. Подобряване на бизнес инфраструктурата

В изпълнение на специфичната цел в периода 2007-2013 г. на територията на ЮЗР са реализирани незначителен обем проекти, като са използвани финансови средства от **ОПРКБИ, ФАР, ФАР ТГС България-Гърция**. Общата стойност на помощта възлиза на 8 511 501 лв., като са постигнати следните **резултати**: създадена е инфраструктура в подкрепа на бизнеса – изграден е център за подкрепа на стартиращи предприятия с филиали в гр. Кюстендил и гр. Дупница, създаден е бизнес инкубатор – в гр. София, създаден е бизнесцентър – в община Гърмен, осъществена е конверсия на военни бази – в община Симитли, изградена е довеждаща инфраструктура към индустриална зона – в община Перник.

Цялостната оценка за изпълнение на Приоритет 1 е средна до висока, като се базира на оценките по отделните специфични цели – специфична цел 1 е със средна степен на изпълнение, специфична цел 2 - с висока степен на изпълнение, а специфична цел 3 – с ниска степен.

Въздействието от реализацията на специфичните цели на територията на района е в посока повишаване на иновациите в местната икономика и подобряване на технологиите в предприятията; подобряване на бизнескооперирането; подобряване на туристическа инфраструктура, създаване и развитие на регионални туристически продукти, както и маркетинг на туристически атракции и туристически дестинации на територията на ЮЗР. Основните финансови ресурси за реализация на приоритета са от оперативни програми „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“ и „Регионално развитие“, както и ПРСР и програмите за ТГС.

Налице е неравномерност на инвестициите по приоритет 1, които са в най-значителен размер по специфична цел 1.1. Въпреки това, следва да се отбележи, че по отношение подобряване дейността на предприятията, областите Перник, Кюстендил, Благоевград и Софийска не са реализирали съществен напредък в сравнение с област София, която изпълнява най-много проекти не само сред областите в ЮЗР, а и сред всички области в страната.

По отношение подкрепата за развитие на туризма в ЮЗР, са положени много усилия и са активни всички области от района. Осъществените проекти имат значителен ефект върху туристическата индустрия в района и допринасят за постепенното и възстановяване след периода на криза 2009-2010 г.

Минимален напредък е реализиран относно изграждането на бизнес паркове и бизнес инкубатори – реализирани са незначителен брой проекти.

В рамките на приоритета няма неизпълнени специфични цели.

Приоритет 2. Развитие на техническата инфраструктура

Специфична цел 2.1. Подобряване на регионалната и местна транспортна инфраструктура

Резултати, постигнати със средства по програма ИСПА:

- *Изградена е автомагистрала „Люлин” – проектът е на стойност 360,8 млн. лв. Резултатът от проекта е разпределяне на местния и международен трафик по пътища E-79 към Гърция и E-871 към Македония и облекчаване на интензивния транспортен трафик в района на Владая.*

Резултати на територията на ЮЗР, постигнати с реализацията на проекти със средства

по ОП „Транспорт“ на стойност 1 060.7 млн. лв.:

- Завършени са Етап 1 и Етап 2 от проекта за Разширение на софийското метро, с което официално е пуснат в експлоатация вторият метродиа метър от метро-мрежата на столицата – от ж.к. „Обеля” до бул. „Черни връх”. Това води до значително облекчаване на натовареността на надземния градски транспорт в столицата, намаляване времето за пътуване с общественя транспорт в съответните участъци и до увеличаване на проходимостта на пътникопотока. Проектът има принос и за намаление на автомобилния трафик, на пътно-транспортните произшествия и свързаните с това щети, както и за повишаване на социалния статус на районите, през които преминава трасето.
- Изграден е автомагистрален участък „Долна Диканя-Дупница” от автомагистрала „Струма“. Резултатът е облекчаване на местния и международен трафик по път Е-79 към Гърция и към столицата София.
- Изградена е пътна връзка на автомагистрала „Хемус” със Софийски околоръстен път при пътен възел Яна. Като резултат е постигнато значително намаляване интензивността на трафика към и от София в посока бул. „Ботевградско шосе“ и повишаване на капацитета на автомобилния поток по Път Е-79.
- „Техническа помощ за подготовка на инвестиционен проект за трети метродиа метър на метрото в София „Кв. Княжево – Централна градска част – бул. Ботевградско шосе” за реализация като тип „леко метро”.

В изпълнение на специфичната цел в процес на строителство и изпълнение към 2014 г. са значими инфраструктурни проекти с национално и международно значение на обща стойност 1 009 млн. лв., които се реализират по **Оперативна програма „Транспорт”**, като се очакват следните резултати:

- Доизграждане на автомагистрала „Струма”. Като резултат се очаква значително облекчаване на местния и международен трафик по път Е-79, свързващ столицата с Гърция и намаляване времето за пътуване.
- Строителство на Западна дъга на Софийски околоръстен път – участък 1 – от магистрала „Люлин” до река Какач (близо до бул. „Сливница”) с дължина 3 км. Като резултат се очаква повишаване капацитета на автомобилния поток от и към столицата София, път Е-79 и Калотина, облекчаване на международния трафик от Сърбия към Гърция и Македония и обратно.
- Разширение на софийското метро - Етап 3. С приключването на проекта ще се осигури освен връзката на ж.к. „Дружба“, Научно- Производствените зони „Искър” и „Слатина” с втория по големина жилищен комплекс в града - ж.к.

Младост и с най-големия в Югоизточна Европа Бизнес парк София с останалите участъци на метромрежата, но ще се реализират и връзките с летище София, с националната ж.п. мрежа, с най-голямата входно-изходна пътна артерия (бул. „Цариградско шосе“) и Околоръстния път на София. По този начин в най-близко бъдеще се създават условия за интегрирана работа на системите метро, автомобилен, ж.п. и въздушен транспорт, което пряко води до постигане на интермодалност при превоза на пътници.

- Комплексна реконструкция на Централна ж.п. гара – София като част от проект „Рехабилитация на гарови комплекси по ТЕН-Т мрежата“. Очакваните резултати от проекта са рехабилитиране на приемните здания на трите гари и прилежащите им територии, класифицирани като приоритетни и попадащи в обсега на Транс-европейската железопътна мрежа.
- „Техническа помощ за подготовка на проект „Модернизация на железопътна линия София – Пловдив: жп участъци София-Елин Пелин и Елин Пелин – Септември“. Изпълнението на проекта ще помогне на България да изпълни поетите си ангажменти за развитие на железопътната си инфраструктура, достигайки европейските стандарти и ще допринесе за стабилното развитие на Транс-европейските транспортни мрежи.

В рамките на финансови споразумения между българското правителство и международни финансови институции - **Световната банка и Европейската инвестиционна банка**, са реализирани или в процес на реализация проекти за рехабилитация на пътища и отсечки от I, II и III клас на републиканската пътна мрежа в Югозападен район на обща стойност 213 млн. лв., като са постигнати следните резултати:

- Финализирано е изпълнението на Лот 23А - Път II-62 Кюстендил обходен път - Дупница и Път I-1 Обходен път Дупница
- Финализирано е изпълнението на Лот 23Б – Път II-62 Дупница – Самоков и Път III-181 Ковачевци – Поповяне

С изпълнението на двата проекта е намалено времето за пътуване от Македония, Кюстендил и Дупница до Самоков и курортен комплекс Боровец, като се разтоварва столицата София.

- Лот 17 – рехабилитация на път II-16 Мездра – Елисейна - Своге – Нови Искър. Пътят е алтернатива на път I-1 за връзка на Северозападна България с гр. София, връзка с градовете Своге, Мездра и връзка към много туристически обекти в Искърското дефиле.
- Лот 22А – рехабилитация на път II-84 Юндола – Якоруда – Разлог и път II-19

Разлог – Банско – Гоце Делчев – Садово. Включените за рехабилитация отсечки от републиканската пъна мрежа са от изключително значение, както за местното население, така и за транзитно преминаващите през ГКПП „Илинден” и към границата с Гърция.

- ЛОТ 4 – рехабилитация на път I-6 София – Пирдоп. Обновеният участък свързва София с Елин Пелин, Горна Малина, Мирково и Челопеч и се свързва с вече рехабилитираното шосе от Челопеч до Сопот. Трасето е важно за връзката на столицата с населени места и индустриални зони от Централна България по направление Сливен – Бургас.
- ЛОТ 8 – рехабилитация на път III-198 Участък 1: Гоце Делчев – с. Пирин и Участък 2: Път III-198 Петрич – ГКПП Македония.

Резултати, постигнати на територията на ЮЗР с финансиране от ОП „Регионално развитие“ на обща стойност 333,65 млн. лв.:

- Рехабилитирани и реконструирани второкласни и третокласни пътища в 5 общини;
- Лот 14 – рехабилитация на път II-63 Перник - Брезник (с дължина 12 км) и път III-6204 Овчарци – Сапарева баня (5 км). Пътят Перник-Брезник (област Перник) е част от международен път II-63 Перник-границата със Сърбия, който освен че улеснява превоза на международни товари, поема движещия се поток туристи към България. Рехабилитираният участък Овчарци-Сапарева баня, подобрява свързаността на с. Овчарци с балнеолечебния курорт Сапарева баня и подобрява интензивно движение на български и чужди туристи към планинското курортно селище Паничище.
- Лот 15 – рехабилитация на път III-181 Софийски околоръстен път - с. Ковачевци (Софийска област). Обновеният пътен участък свързва Южната дъга на Софийския околоръстен път и местността Бункера със селата Бистрица, Железница, м. Ярема, Ковачевци. Участъкът е алтернативно трасе за гр. Самоков и осъществява транзитното движение между регионалните центрове и населените места Рельово - Долна Диканя – Радомир.
- Лот 31 - път II-18 Софийски околоръстен път - Южна дъга и пътна връзка №2 на пътен възел Младост в участъка от СОП до началото на съществуващия надлез. Пътният участък поема локалния трафик на София и транзитния трафик от АМ „Тракия” и АМ „Хемус” в посока Югозападна България и съседните държави. Със завършването на обекта трафикът е значително облекчен.
- Лот 39 – рехабилитация на път II-63 Перник – Стрезимировци (област Перник). Рехабилитираният участък свързва населените места от

пограничния район с общинския център Грън, като осигурява и основния достъп от цялата страна към ГКПП Стрезимировци на българо-сръбската граница.

- Лот 40 – рехабилитация на път III-106 Благоевград - Станке Лисичково - ГКПП Македония (област Благоевград). Участъкът е част от един от най-важните пътища в област Благоевград, който е и връзка на България с Македония посредством ГКПП-Станке Лисичково.
- Лот 45 – рехабилитация на път III-6233 Блатешница - Байкалско - Драгомирово (област Перник). Пътят свързва община Земен с община Радомир и с област Кюстендил, и е пряка връзка до Земенския манастир и други природни и исторически забележителности.
- Лот 70 - „Северна скоростна тангента” (гр. София) – в процес на изпълнение. Пътният проект е важен за София и страната, тъй като в него се пресичат АМ „Тракия”, АМ „Хемус”, АМ „Люлин” и пътят София – Калотина, и ще спомогне за разтоварване на трафика както в столицата, така и по направлението от и към Сърбия през Калотина.

Резултати след реализация на проекти със средства от ПРСР, ДФЗ, ФАР, САПАРД, програмите за ТГС, МФ, както и със собствени средства на общините:

- Рехабилитирани са участъци от пътната мрежа II-ри и III-ти клас в 25 общини на обща стойност 111 120 493 лв.

Специфична цел 2.2. Възстановяване и опазване на околната среда

Резултати, постигнати със средства по програма ИСПА:

- Финализиран е „Интегриран проект за водния цикъл на град Кюстендил” на стойност 21,2 млн. евро. Извършена е пълна реконструкция и модернизация на Градската пречиствателна станция за отпадъчни води, рехабилитация на най-износените части на водоснабдителната и канализационната мрежа.

Постигнати резултати на територията на ЮЗР вследствие на реализирани проекти с финансиране по ос „Води“ на ОП „Околна среда“ на обща стойност 44 млн.лв.:

- Доизграждане и модернизация на канализацията на гр. Перник. Изградени са около 26 километра канали и главен колектор. Приблизително 41 хил. жители на град Перник са присъединени към градската канализационна мрежа.
- Изграждане на четири главни канализационни колектора на територията на район „Овча Купел” в гр. София. В резултат на изпълнението са изградени 4 главни колектора с дължина 6,7 км и канализационна мрежа - 2,1 км, и са реконструирани 6,1 км водоснабдителна мрежа.

За изпълнение на специфичната цел ще допринесе *завършването на 12 интегрирани проекта за водния цикъл*, финансирани по ос „**Води**“ на ОПОС, които през 2014 г. са в процес на изпълнение в ЮЗР, на територията на общините Пирдоп, Столична (кв. Суходол), Етрополе, Банско, Благоевград (реконструкция на ГПСОВ-гр. Благоевград и изграждане на ВиК по бул. „Пейо Яворов“), Благоевград (реконструкция и модернизация на ВиК мрежа в три квартала и микрорайон), Ботевград, Петрич, Костинброд, Столична (гр. Банкя), Столична (бул. Сливница), Столична (дубльор на ляв владайски колектор). Общата стойност на проектите възлиза на 405 млн. лв.

Проектите прилагат интегрирания подход при решаването на проблемите в областта на “водоснабдяването и канализацията” във водния сектор в целевите региони. Предвижда се цялостна реконструкция на водопроводната и канализационната мрежа, реконструкция и/ли изграждане на пречиствателни станции за отпадни води в общините бенефициенти, което ще подобри качеството на доставяната питейна вода и ще ограничи загубите по водопреносната мрежа. Като ефект в дългосрочен план се очаква понижаване риска от замърсяване на околната среда и риска за здравето на местното население.

Резултати в областта на подобряването на ВиК инфраструктурата с финансиране от ПРСР, ИСПА, САПАРД, ПУДООС, ФАР, средства от общинските бюджети и държавния бюджет, СОПФ на обща стойност 339 179 609 лв. - *рехабилитация и доизграждане на водопроводна и канализационна мрежа, и/ли изграждане на ПСПВ и ПСОВ.*

Част от изпълнението на специфичната цел е реализацията на проекти в областта на управлението на отпадъците. По приоритетна ос „**Отпадъци**” на ОПОС в ЮЗР е **финализиран** един проект за „*Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Ботевград*” на стойност 14,4 млн. лв. *Изградено е Регионално депо за неопасни битови отпадъци и център за рециклиране на отпадъците, които обслужват 56 000 души от общините Ботевград, Правец и Етрополе.*

В процес на изпълнение са 4 проекта за изграждане на регионални системи за битови отпадъци, финансирани по приоритетна ос „**Отпадъци**” на ОПОС на обща стойност 332 млн. лв., като се очакват следните резултати:

- „*Изграждане на регионална система за управление на отпадъци в регион Перник*”, която ще обслужва всички общини от област Перник и население от около 133 000 души.
- „*Изграждане на интегрирана система от съоръжения за третиране на*

битовите отпадъци на Столична община”, чрез която ще се подобри жизнената среда на около 1,3 млн. жители на столицата и близките райони и ще се осигури дълготрайно решение на управлението на отпадъците.

- „Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Разлог”, която ще обслужва 54 хил. д. население
- „Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Костенец (Самоков)”, която ще обслужва 73 хил. д. население

По приоритетна ос „Отпадъци” на ОПОС към момента продължава реализацията на проект „Изпълнение на дейности по закриване и рекултивиране на общински депа за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания” на обща стойност 97 млн. лв. Бенефициент по проекта е Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда, като се предвижда рекултивиране и закриване на общо 37 общински депа в цялата страна. Към настоящия момент се изпълняват дейности по закриването и рекултивацията на депото в с. Долни Богров на територията на Столична община и в община Костинброд, като крайният срок е 2015 г. С държавни средства по Постановление на Министерски съвет № 209/2009 г. са финансирани проекти за закриване и рекултивиране на общински депа за битови отпадъци в общините Кресна и Якоруда.

Резултати в областта на подобряване на системите за управление на отпадъците, постигнати от реализация на проекти по ПУДООС, програма за ТГС България-Сърбия, държавния бюджет и общинските бюджети на обща стойност 32 843 204 лв.:

- Подобрена е организацията по сметосъбирането и сметоизвозването в 2 общини
- Изградено е 1 регионално депо за неопасни отпадъци
- Рекултивирани са 2 общински депа
- Въведено е организирано сметосъбиране и извозване в 1 община
- Извършена е рекултивация на сметоразтоварище Долни Богров, Столична община.

Постигнати резултати в областта на опазване и възстановяване на биоразнообразието на територията на ЮЗР – реализирани са 2 проекта със средства по приоритетна ос „Биоразнообразие” на ОПОС на обща стойност 2,1 млн.лв.

В процес на реализация на територията на ЮЗР са няколко проекта, **финансирани по ос „Биоразнообразие” на ОПОС** на обща стойност 61,8 млн.лв., които се очаква да

завършат през 2014 г. и 2015 г. Като очаквани **ефекти** са *опазване и възстановяване на приоритетни за природните и националните паркове природни местообитания на видове и техните популации, опазване на биологичното разнообразие, осъществяване на ремонтни дейности и оборудване в резерватите.*

За възстановяване и опазване на околната среда допринася и изпълнението на проектите „Изпълнение на дейности за подобряване качеството на атмосферния въздух чрез закупуване и доставка на трамвайни мотриси“ на стойност приблизително 66,2 млн. лв. и „Изпълнение на дейности за подобряване качеството на атмосферния въздух чрез закупуване и доставка на метровакове“ на стойност приблизително 80,1 млн.лв. Проектите се изпълняват по процедура „Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух чрез осигуряване на екологични превозни средства на градския транспорт“ на ОП „Околна среда“.

Постигнати **резултати** в областта на *предпазване от природни рискове (наводнения, свлачища, корекции на реки)* на територията на ЮЗР след реализация на проекти **със средства от ОП „Регионално развитие“** на обща стойност 28 695 240 лв.:

- *Укрепени са неустойчиви терени и предотвратени свлачища в 8 общини*
- *Извършена е корекция и почистване на речни корита и са предотвратени рискове от наводнения в 31 общини*

Ограничени и максимално предотвратени са рисковете от свлачищни процеси и от наводнения, предотвратени са щетите за живота, имуществото и здравето на населението, подобро е качеството на околната среда и качеството на живот на населението.

Постигнати **резултати** в областта на *предпазване от природни рискове* от реализацията на проекти **със средства по ПРСР, програмите ФАР ТГС, САПАРД, средства от общинските и държавния бюджет, Федералното министерство на образованието и науката на Германия** на обща стойност 46 116 737 лв.:

- *Изградени са кули за наблюдение и следене на горските пожари в 3 общини;*
- *Реализирани са мерки за превенция на горските територии от пожари в 2 общини;*
- *Подобро е състоянието на реките и са изградени подпорни стени в община Дупница; Извършено е почистване и осигуряване на проводимост на критични речни участъци на река Глазне в община Банско и река Искър*
- *Изградена е информационна система за ранно предупреждаване и прогнозиране при опасност от наводнения на територията на Столична община, монтирани са 26 хидро-метрични станции за получаване на информация за състоянието на*

реките.

Цялостната оценка за изпълнение на Приоритет 2 е висока. Оценката се базира на резултатите по отделните специфични цели, а именно – специфична цел 1 е с висока до много висока степен на изпълнение, а специфична цел 2 – със средна до висока.

Въздействието от реализацията на специфичните цели на територията на района е в посока на развитие на техническата инфраструктура: подобряване на транспортната свързаност между населените места в района и с населени места извън ЮЗР и извън страната, намаляване времето за придвижване и повишаване качеството на транспортното обслужване, облекчаване на трафика в столицата; подобряване на жизнената среда в района и повишаване качеството на околната среда чрез реконструкция на водоснабдителната и канализационната мрежа, подобряване на системите за управление на отпадъците, опазване и възстановяване на биоразнообразието и предотвратяване на природни рискове. Основните финансови ресурси за реализация на приоритета са от оперативни програми „Транспорт“, „Околна среда“ и „Регионално развитие“. За рехабилитация на пътни участъци са привлечени средства от Световната банка и Европейската инвестиционна банка. Дейности във връзка с опазване на околната среда и предпазване от природни рискове са осъществявани със средства по програмите за ТГС, ПРСР, ПУДООС, ИСПА, САПАРД и ФАР.

Постигнат е напредък в изграждането на автомагистрала. Осигурена е достъпност до автомагистрала на областите Перник и Кюстендил. Същото се очаква и за област Благоевград след изграждането на ЛОТ 2 и ЛОТ 4 от автомагистрала „Струма“. Рехабилитирани са пътни участъци, които подобряват достъпността на културно-исторически паметници и туристически курорти, водят до зони с концентрация на производствени дейности, до обекти на социалната и бизнес инфраструктура, както и такива, които осъществяват връзката на района и страната със съседни страни (Гърция, Сърбия и Македония).

С пускането в експлоатация на Южната дъга на Софийския околновръстен път е облекчен и разтоварен трафикът в столицата, като по-голяма резултатност в това отношение се очаква да се постигне след завършването на Западната и Северната скоростна тангента.

Успешно са реализирани няколко етапа от изграждането на софийската метро-мрежа. Това води до значително облекчаване на натовареността на надземния градски транспорт в столицата и намаляване времето за пътуване с обществения транспорт в съответните участъци, както и до екологични ползи.

По отношение на рехабилитацията и доизграждането на ВиК инфраструктура и на регионални системи за отпадъци е постигнат частичен напредък, най-вече в по-

големите градове. Въпреки че общини от всички области в района са се възползвали от възможностите за финансиране на проекти за подобряване на ВиК инфраструктурата и системите за управление на отпадъците, приключени са незначителен брой проекти (за рехабилитация и/ли доизграждане на ВиК инфраструктура - в Перник, Кюстендил и София и за изграждане на регионални системи за отпадъци - регион Ботевград).

Същото се отнася и до изпълнени мерки и проекти, свързани с устойчиво управление на природните и националните паркове на територията на ЮЗР, както и опазване и възстановяване на биологичното разнообразие. Значителната част от тези проекти към 2014 г. са в процес на изпълнение.

С цел предотвратяване на нарастващото негативно влияние на климатичните изменения, са реализирани проекти за превенция от природни рискове в голяма част от населените места в района.

Редица проекти, допринасящи за изпълнението на този приоритет, са в процес на реализация и реална преценка за степента на изпълнение на заложените в приоритета мерки и дейности ще се направи след 2015 г. Необходимо е усилията да бъдат насочени към успешното изпълнение на договорените за периода 2007-2013 г. проекти по оперативните програми „Транспорт“, „Околна среда“ и ПРСР.

По-слаб е напредъкът в прилагането на мерки за подобряване качеството на въздуха, както и за опазване на горскостопанската инфраструктура - реализирани са само няколко проекта за превенция на пожари и залесяване.

Приоритет 3. Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси и подобряване качествата на жизнената среда в населените места

Специфична цел 3.1. Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси

ОП „Развитие на човешките ресурси“ е основния източник за финансиране на проекти, насочени към подобряване квалификацията и образованието на човешките ресурси, подкрепа за лицата в неравностойно положение и преодоляване на безработицата сред рисковите групи на пазара на труда. От 2007 г. до момента на територията на Югозападен район са приключени или в процес на реализация редица проекти на обща стойност 396 680 458 лв., като са постигнати следните резултати:

- *Интегрирани са уязвими, неактивни и обезкуражени лица на пазара на труда чрез повишаване на тяхната квалификация, мотивация и осигуряване на работни места, като са реализирани 91 проекта*
- *Подпомогнати са 407 предприятия за стартиране и развитие на самостоятелна стопанска дейност и са открити нови работни места*
- *Подобрена е производителността на 177 предприятия чрез повишаване на квалификацията, уменията и адаптивността на персонала, и обучение на*

- заетите лица, въведени са съвременни методи на работа в предприятията
- Осигурена е териториална мобилност и транспорт до служебното място на персонала, с цел повишаване на конкурентоспособността, производителността и адаптивността към съвременните пазарни изисквания
  - Осигурени са здравословни и безопасни условия на труд в 101 предприятия чрез изграждане на съвременни системи от трудови стандарти, които допринасят за повишаване на производителността на заетите
  - Подкрепени са 26 ВУЗ на територията на ЮЗР за създаване на нови курсове, актуализиране на учебни програми, повишаване на квалификацията и професионалните компетенции на академичния състав, подобрене на системите за управление. По този начин се цели подобряване на условията за предоставяне на образователни услуги в държавните ВУЗ в съответствие с потребностите на бизнеса и пазара на труда
  - Подкрепени са 62 професионални училища и ВУЗ от ЮЗР за повишаване на пригодността на учениците за работа в реална работна среда, което води до успешна реализация на трудовия пазар, съответно до намаляване на дисбаланса между качеството на образованието и обучението и потребностите на пазара на труда
  - Създадени са условия за социална и трудова реализация на деца и ученици от етническите малцинства и на деца със специални образователни потребности чрез подпомагане на образователната им интеграция и адаптация, реализирани са 51 проекта
  - Подкрепени са 135 професионални училища за разнообразяване и разширяване на извънкласните и извънучилищните дейности в сферата на спорта, изкуството и науката за развитие потенциала на децата и заедно с това за увеличаване на техните възможности за успешна социална и професионална реализация
  - Подкрепени са 39 професионални училища и ВУЗ от ЮЗР за развитие на електронни форми на дистанционно обучение в системата на висшето образование, както и развитие на професионалното образование в сътрудничество с работодателите.

За изпълнение на специфичната цел допринася реализацията на проекти за подобряване на образователната, здравната, социалната, културната и спортната инфраструктура в населените места в ЮЗР, финансирани от различни източници.

- Подобрен е сградният фонд и оборудването в университети, училища и други учебни заведения, повишена е енергийната ефективност в образователната инфраструктура – изпълнени са над 60 проекта на обща стойност 192 153 594

лв. със средства от ОПРР, програмите за ТГС, програма „Красива България“, Социално-инвестиционния фонд, Националния доверителен екофонд, Национална програма „Оптимизация на училищната мрежа“, Международен фонд „Козлодуй“, собствени средства на общините и средства от държавния бюджет

- *Разширена е материалната база чрез изграждане на нови сгради, с цел преодоляване недостига на места в детските заведения в Столична община, със средства от държавния бюджет на стойност 14 237 700 лв. и от общинския бюджет на стойност 124 407 455 лв.*
- *Подобрена е социалната инфраструктура – изградени са: центрове за настаняване от семеен тип - 12 броя, защитени жилища в 2 общини, дневни центрове за възрастни хора в 3 общини, центрове за социална интеграция и рехабилитация на деца и младежи с увреждания в 2 общини, общностни центрове за деца и семейства в рискови групи в 2 общини; създадена е обществена трапезария за социално слаби в 1 община, изградени и/ли ремонтирани са домове за стари хора в 6 общини; ремонт на дом за деца в 1 община; изградени са социални центрове в 2 общини и др. Общата стойност на реализираните проекти е 52 100 353 лв., с финансиране от ОПРР, програмите за ТГС, ПРСР, Проект „Красива България“, Социално-инвестиционния фонд, ФАР, Японското посолство, Фондация Велукс, Фондация Адра, Програма за хуманитарна помощ на Посолството на САЩ в България, програми на МТСП, Световната банка, собствени общински средства, Специализирания общинския приватизационен фонд към Столичния общински съвет.*
- *Подобрена е здравната инфраструктура, извършена е доставка на медицинско оборудване на обща стойност 90 462 805 лв. чрез ОПРР (в 10 многопрофилни болници за активно лечение, клиники по онкология, здравни центрове), програмите за ТГС, ФАР, Специализирания общински приватизационен фонд към Столичния общински съвет, Jessica*
- *Подобрена е културната инфраструктура, като са ремонтирани читалища, музеи, театри, домове на културата и изкуството, гимназии и др. културно-исторически обекти със средства по ОПРР, програмите за ТГС, ПРСР, програма „Красива България“, собствени средства на общините, Международен фонд „Козлодуй“,ДФЗ, Национален доверителен екофонд,*

Специализирания общинския приватизационен фонд към Столичния общински съвет на обща стойност 59 797 463 лв.

- *Подобрена е спортната инфраструктура, като са реконструирани спортни комплекси и зали и са изградени нови такива със средства от ПРСР, програмите за ТГС, собствени средства на общините, дарения, МФ, МФВС, фонд РАО, Специализирания общинския приватизационен фонд към Столичния общински съвет* на обща стойност 85 373 5305 лв
- *Осъществени са мерки за спестяване на енергия и повишаване на енергийната ефективност в публични сгради със средства от Програма „Интелигентна енергия – Европа” на Европейската комисия, Националния доверителен екофонд, Фонд „Козлодуй”, ПРСР, програма „Красива България“* на обща стойност 8 806 476 лв.

Специфична цел 3.2. Развитие на мрежата от населени места и подобряване на градската среда

Постигнати са следните резултати:

- *Благоустроена е градската среда, като са възстановени и благоустроени улици, междублокови пространства, централни зони, пешеходни пространства и зелени площи в населените места, изградени са велоалеи, извършена е реконструкция на пазарни комплекси, подобрено е уличното осветление със средства от ОПРР, ПРСР, програмите за ТГС, Социално-инвестиционния фонд, програма „Красива България“ собствени общински средства, средства от държавния бюджет, ДФЗ, фонд РАО, Европейския делови конгрес, международен фонд „Козлодуй“, Jessica* на стойност 159 969 223 лв.
- *Със средства по ОП „Регионално развитие” продължава изпълнението на проект „Подкрепа за интегриран градски транспорт в Столична община”* на обща стойност 122, 48 млн. лв., който се очаква да приключи поетапно до м. август 2014 г. и включва:
  - *въвеждане на интелигентна система за управление на трафика на 20 кръстовища и 750 транспортни средства;*
  - *изграждане на нова трамвайна линия 2,8 км нов релсов път и реконструкция на 1,8 км съществуващо трасе;*
  - *модернизация на трамвайна линия*
  - *инсталиране на електронни информационни табла с дистанционно управление на 600 спирки на общественя градски транспорт*

- доставка на 50 нови тролейбуса
- закупуване на специализирано превозно средство за поддръжка на контактната мрежа.

Цялостната оценка за степента на изпълнение на Приоритет 3 е висока. Оценката се базира на резултатите по отделните специфични цели, а именно – специфична цел 1 е с висока до много висока степен на изпълнение, а специфична цел 2 – със средна до висока.

Въздействието от реализацията на специфичните цели на територията на района е в посока на подобряване на образователните, социалните, здравните, културните и спортните услуги и съответната инфраструктура в района, подобряване и благоустрояване на физическата среда, подобряване качеството на човешките ресурси чрез повишаване на квалификацията и образованието им, интеграция на лицата в неравностойно положение към образование и пазара на труда. Основните финансови ресурси за реализация на приоритета са от оперативни програми „Развитие на човешките ресурси“ и „Регионално развитие“. Средства са привлечени и от ПРСР, международен фонд „Козлодуй“, програмите за ТГС и мн. др.

Подобрен е сградният фонд и оборудването в учебните заведения във всички области в ЮЗР, което осигурява добри условия за обучение.

Подобрена е социалната инфраструктура и са изградени няколко центъра за настаняване от семеен тип в областните центрове и други градски центрове от района, като се предоставят социални услуги за деца, младежи и възрастни.

Във всички области на територията на ЮЗР са реализирани проекти за социално включване и интеграция към образование и работа на лицата в неравностойно положение и етническите малцинства. Повишена е квалификацията и образованието на работната сила и учащите и пригодността им към пазара на труда.

В процес на изпълнение са ремонтни дейности и доставка на оборудване за многопрофилни и специализирани болници за активно лечение в област София, Софийска и Благоевград. Въпреки това по отношение на подобряване на здравната инфраструктура не е реализиран съществен напредък.

Културна инфраструктура е модернизирани в общини от всички области на ЮЗР – театри, младежки домове, читалища, национални гимназии, музеи и др.

В процес на реализация са проекти за благоустройство на средата, както в големите градски центрове, така и в по-малките населни места, които ще допринесат за подобряване на улична и паркова инфраструктура, възстановяване на детски площадки и зони за обществен отдих.

Приоритет 4. Укрепване на административния капацитет на местните и

регионалните власти и развитие на сътрудничеството

Специфична цел 4.1. Укрепване на административния капацитет на местните и регионалните власти за програмиране и усвояване на средствата от фондовете на ЕС

Основен финансов източник за реализация на специфичната цел в периода 2007-2013 г. е ОП „Административен капацитет“. В резултат на осъществени проекти по оперативната програма на обща стойност 10 248 509 лв. са постигнати следните резултати:

- *Подобрено е организационното развитие на 24 общински администрации на територията на ЮЗР и ефективността на тяхната работа*
- *Извършена е подготовката на 6 административни структури на областно и общинско ниво за качествено разработване и изпълнение на стратегическите документи*
- *Повишен е административният капацитет и професионалната компетентност на служителите в 12 общински и областни администрации чрез обучения. В процес на изпълнение са още 58 проекта с бенефициенти общински и областни администрации от ЮЗР.*

Специфична цел 4.2. Развитие на партньорства между местните и регионалните власти, неправителствения сектор и бизнеса

Тази специфична цел има хоризонтален характер. Изпълнението и се осъществява посредством реализирани проекти по голяма част от специфичните цели на РПР на ЮЗР. Създадени са партньорства между общините и областните администрации, между администрацията, бизнеса и неправителствените организации за изпълнение на проекти в областта на повишаване на административния капацитет, развитие на туризма, създаване на бизнес паркове и клъстери, рехабилитация на пътни отсечки, развитие на човешките ресурси, трансгранично сътрудничество и др. Като финансови източници са използвани основно оперативните програми и програмите за териториално сътрудничество.

Специфична цел 4.3. Развитие на трансгранични партньорства, коопериране с местни и регионални власти в други региони в ЕС

По програмата за ТГС България-Сърбия най-активни са общините от област Перник (най-вече Перник и Трън) и Софийска област. От област Кюстендил 4 общини са реализирали проекти по програмата, като прави впечатление високата активност на община Дупница (3 проекта). Общата стойност на реализираните проекти възлиза на 13 171 479 лв.

По програмата за ТГС България-Македония най-много проекти са реализирали общините от област Кюстендил Дупница(5) и Кюстендил (4), следвани от общините от област Благоевград Банско (3), Белица (3), Сандански (2) и Гърмен (2). Общата стойност на реализираните проекти възлиза на 12 740 287 лв.

В най-голяма степен от възможностите на **програмата за ТГС Гърция-България** са се възползвали общините Петрич, Сатовча, Симитли и Гоце Делчев, като общата стойност на реализираните проекти е 24 517 949 лв.

По програма „Югоизточна Европа“ на територията на ЮЗР са реализирани 22 проекта, като общата стойност на българските партньори е 5 224 963 лв., 21 от които с партньори от област София и 1 – с партньор от област Перник. Резултатите от проектите са: възобновени традиционни индустриални области, обмен и разпространение на технологии и иновации, развитие на социалното предприемачество, реализирано сътрудничество в областта на обучение в логистиката, борба с климатичните изменения, разработени системи за наблюдение за справяне с бедствията – наводнения, засушаване, опазване на околната среда, градското развитие и др. По-голямата част от проектите с партньори в област София са ведомства и учреждения, като ефектът от реализация на проектите се простира на територията на цялата страна.

По програма Интеррег на територията на ЮЗР са реализирани 17 проекта, като общата стойност на българските партньори е в размер на 2 434 933 лв., 15 от които са с партньори от област София, 1 – с партньор от област Благоевград и 1 – с партньор от област Перник. Постигнати са следните резултати: разработени програми за обновяване на МСП, подкрепа за местното предприемачество и иновативните МСП за подобряване на социално-икономическата среда, подобрена ефективност на политиките за предотвратяване на замърсявания, извършена оценка на възможностите за оползотворяване на геотермалната енергия, разработени информационни системи за наблюдение и откриване на горски пожари, разработени стратегии за оптимизиране на осветлението в публичните площи, прилагане на мерки за намаляване на негативния ефект от климатичните промени и приспособяване към тях, разработена стратегия за адаптиране на горите към промените в климата, разработена програма за защита на хора и имущество от разрушителното въздействие на естествените и технологични заплахи, университетско сътрудничество за регионално развитие, намалена културна изолация в периферни гранични области, подобрени политики по управление на естествените околградски области, реализирани партньорски инициативи в мениджмънта на транспортните услуги, променени модели за мобилност чрез обмен на информация.

Цялостната оценка за степента на изпълнение на Приоритет 4 е висока. Оценката се базира на резултатите по отделните специфични цели, а именно – всяка от

специфичните цели 1, 2 и 3 е с висока степен на изпълнение.

Въздействието върху развитието на района е в посока на подобряване на административния капацитет на публичните власти, развитието на партньорства между администрацията и бизнеса, както и развитието на трансгранични партньорства със Сърбия, Македония и Гърция. Основните финансови ресурси за реализация на приоритета са от оперативна програма „Административен капацитет“ и програмите за териториално сътрудничество.

Повишен е административният капацитет и професионалната компетентност на служителите в общинските и областните администрации в района чрез обучения. От всички 52 общини в ЮЗР проекти за повишаване на административния капацитет по ОПАК не са реализирани единствено в Трекляно, Невестино, Разлог, Кресна, Хаджидимово и Ботевград, както и в областна администрация на област София. Като по-активни в тази област се отличават областна администрация Благоевград с 3 проекта, Столична община с 11 проекта, общините Благоевград, Петрич, Симитли, Брезник, Сливница, Сапарева баня, Кюстендил и Бобов дол, всяка с по 2 проекта.

Подобрено е организационното развитие на общински администрации на територията на ЮЗР и ефективността на тяхната работа. Като по-активни се отличават областна администрация Благоевград и общинските администрации в областта, както и Столична община. Осъществени са партньорства между общините и областните администрации, между администрацията, бизнеса и неправителствените организации по повод изпълнение на проекти в различни сфери. Реализирани са съвместни проекти с партньори от Македония, Сърбия и Гърция за развитие на туризма, културно-образователен обмен, модернизация на трансгранична инфраструктура, подобряване на административния капацитет, икономическо развитие, опазване на околната среда, предпазване от природни рискове и др.

4. РЕЗУЛТАТИ ОТ АНАЛИЗА И ОЦЕНКАТА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА ГЛОБАЛНИТЕ ЕКОЛОГИЧНИ ЦЕЛИ И ОСОБЕНО ПО ПРОБЛЕМИТЕ, СВЪРЗАНИ С АДАПТИРАНЕТО НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН КЪМ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА В ПРОЦЕСА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 2007-2013 Г.

Отразяването и интеграцията на глобалните екологични цели и особено проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата е свързано с ангажиментите на страната по прилагането на трите конвенции от Рио де Жанейро – за биоразнообразието, изменението на климата и опустиняването. Резултатите от прилагането на тези конвенции се отчитат със следните индикатори:

Относителният дял на антропогенно натоварените територии за ЮЗР е изчислен на 4,5% от територията на района. Това е малко под средната стойност за страната от 5%. Най-силно антропогенно натоварени са териториите на областите София и Перник –

съответно с над 20% и над 6%, а в останалите области стойностите са, както следва: за Благоевград – 2%, Кюстендил – 3% и Софийска – 4%.

Съотношението между горските, земеделските и урбанизираните територии е както следва: 64,48%, 30,53% и 4,54% от общата територия на района, докато средните стойности за България са съответно 51,68%, 42,31% и 5,02%. Отчитайки природо-географските характеристики на ЮЗР, това е районът с най-висок дял на горските и с най-нисък дял на земеделските територии в страната. На областно ниво процентът на земеделските територии е най-голям в област Перник – 41,99%, а на горските – в област Благоевград - 74,42%.

Периодът на отчитане на горепосочените 2 индикатора е на 6 години (по проект CORINE Landcover). Поради спецификата им сравнително бавния им темп на промяна, може да се заключи, че първоначално отчетените стойности се запазват или имат несъществена динамика.

Емисии на парникови газове (приравнени към CO₂ еквивалент) на жител от населението

За страната стойността на показателя за 2008 г. възлиза на 9,0 тона CO₂-екв. на човек от населението, а стойността му за 2012 г. показва спад до 8,4 тона CO₂-екв. По този показател България е под средното ниво за Европейския съюз, където средните годишни емисии на парникови газове на човек от населението са 9,4 тона CO₂-екв. Основните източници на емисии/замърсявания в ЮЗР са в областите София, Перник и Софийска.

Наличност на дълготрайни материални активи с екологично предназначение

За периода 2007-2012 г. ЮЗР е с най-висок дял на разходи за дълготрайни активи с екологично предназначение от всички райони на страната, като данните показват неравномерна тенденция на нарастване – общо с 50,3% за целия период. Най-много разходи са направени в област София - средногодишно 385 925 хил. лева, а най-малко в област Кюстендил - средногодишно 16 597 хил. лева.

Дял от територията на района с висок риск от ерозия

В категория „Много висок действителен риск“, с най-висок относителен дял в ЮЗР е Софийска област – 3,9% от площта на областта, а с най-нисък – област Перник с 0,6% от площта на областта. Софийска област е с най-висок относителен дял и в категория 5- Висок действителен риск – 8,3% от площта.

По отношение на риска от ветрова ерозия, териториите на областите Благоевград, Кюстендил и Перник попадат в категория „Умерен действителен риск“, като 2,3% от площта на Софийска област и 11,2% от площта на област София са застрашени от умерен и умерен до висок действителен риск от ветрова ерозия.

Степен на постигане на националните цели за използване на възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност

По данни на НСИ, делът на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия за страната запазва тенденцията си на нарастване от 2007 г. и през 2012 г. възлиза на 17%.

По данни от Агенцията за устойчиво енергийно развитие произведената електрическа енергия от ВИ в Югозападен район през 2013 г. възлиза на 846 929 MWh, което представлява 12,4% от произведената електрическа енергия от ВИ общо за страната.

Последващата оценка прави заключението, че въпросите свързани с изменението на климата са интегрирани във **висока до много висока** степен в целите и приоритетите на АДИ на РПР на ЮЗР 2011-2013 г. и в РПР на ЮЗР 2014-2020 г.

5. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА ОБЩОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН В ПЕРИОДА 2007-2013 Г.

Най-голямо и устойчиво значение върху развитието на района имат предприетите мерки за подобряване на инфраструктурата – транспортна и екологична, в резултат на което се регистрира нарастване по съответните индикатори. Мерките за подобряване на туристическата инфраструктура, създаване на регионални туристически продукти и туристически атракции са множество на брой, но ефектът от тях не е съществен. Приходите от нощувки в района спадат, като въпреки известното възстановяване през 2013 г. не успяват да достигнат стойността от 2008 г. Въпреки финансовата криза, конкурентоспособността на регионалната икономика се повишава, което се отнася преди всичко за столичната икономика. Привлечените в ЮЗР ПЧИ, въпреки че са над 60% от всички ПЧИ в страната, намаляват. По-ниският темп на намаление на населението в периода се дължи не на положителен естествен прираст, а на механичното увеличение на населението на столицата. Реализираните социални програми, с цел подобряване качеството на предоставяните социални услуги и разкриването на нови такива, оказват благоприятно въздействие. Предприетите редица мерки за квалификацията на заетите и насърчаване на предприемачеството сред безработни лица не оказват трайно въздействие и не подобряват показателите на пазара на труда. Коефициентът на заетост регистрира непрекъснат спад в периода 2008-2013 г., а този на безработица – увеличение. За подобряване на квалификацията на администрацията са предприети редица мерки, а придобитите знания и умения следва да бъдат използвани през следващия период.

За реализация на РПР допринасят положените усилия и постигнатите добри резултати от общинските и областните администрации в района. Органите на местната власт са реализирали политики и добри практики по усвояване на финансови средства от оперативните програми, ПРСР, програмите за ТГС, държавния бюджет, общинския бюджет и редица др. национални и международни донори.

По-голямата част от реализираните проекти в ЮЗР имат интегриран характер и

мултиплициращ ефект - съотносими са и допринасят за изпълнението на повече от един от приоритетите на плана. Типичен пример в това отношение са проектите на общините и НПО на територията на района по програмите за ТГС.

Като принос за развитие на икономиката и заетостта в ЮЗР следва да се отчетат и извършените инвестиции от страна на частния бизнес, посредством проекти по ОПРЧР и ОПКБИ за технологична модернизация, подобряване на условията на труд и повишаване на квалификацията на заетите и насърчаване на предприемачеството сред безработни лица.

Експертната оценка за общото въздействие върху развитието на района на РПР на ЮЗР 2007-2013 г. е **положително въздействие** върху развитието на района. ЮЗР утвърждава водещата си позиция в социално-икономическото развитие на страната, а гр. София засилва ролята си на икономически, образователен и културен център в Югоизточна Европа, каквато е определената в плана визия за развитие. В разглеждания период ЮЗР се развива по-скоро в положителна посока.

6. РЕЗУЛТАТИ ОТ АНАЛИЗА И ОЦЕНКАТА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ И НА УСВОЕНИТЕ РЕСУРСИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН В ПЕРИОДА 2007-2013 Г.

За оценката на усвоения обем средства през периода 2007-2013 г. на територията на ЮЗР са събрани и анализирани данни, свързани с изпълнението на проекти по оперативните програми, съфинансирани от фондовете на ЕС и индикативните резултати, постигнати от изпълнението им. Допълнително е събрана информация от 49 общини в ЮЗР (3 не са предоставили данни), относно изпълнението на значими проекти със собствени средства и такива извън оперативните програми. Счита се, че набраната информация е достатъчна за обективна оценка.

Общият инвестиционен план, в т.ч. по оперативните програми и ПРСР (европейски средства и национално съфинансиране), на РПР на ЮЗР 2007-2013 г. и АДИ на РПР на ЮЗР 2011-2013 г. е в размер на 3 988.17 млн. лв. (в т.ч. 1 468.84 млн. лв. усвоени към момента на изготвяне на междинната оценка на изпълнението на РПР на ЮЗР 2007-2013 г. и 2 519.33 млн. лв. предвидени в АДИ на РПР на ЮЗР 2011-2013 г.)

Направени са следните заключения:

По Приоритет 1., инвестираните средства надвишават планираните, което е показателно за задоволителната (средна до висока) степен на изпълнение на приоритета. Специфична цел 1.3. е единствената специфична цел, която се оценява с ниска степен на изпълнение.

По отношение на Приоритет 2., инвестираните средства, надвишават в пъти планираните, което дава основание за присъждане на висока до много висока оценка на

степената на изпълнение на приоритета.

С оглед общото изпълнение на Приоритет 3., инвестираните средства надвишават планираните, което е показателно за високата степен на изпълнение на приоритета.

По отношение на общото изпълнение на Приоритет 4., постигнатите резултати дават основание за присъждане на висока оценка на степента на изпълнение на приоритета.

Най-голям размер средства са изразходвани за изпълнение на Приоритет 2 – 66,4% от всички средства, следван от Приоритет 3 – 20%. Най-малко средства са изразходвани за изпълнение на Приоритет 4 – 0,2%.

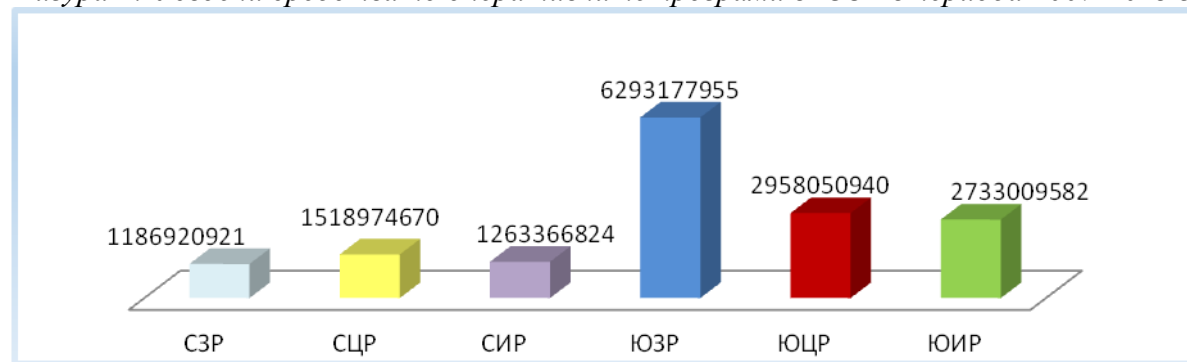
Таблица 3: Размер на усвоените средства от ЮЗР в периода 2007-2013 г. по приоритети, (лв.)

Приоритет	Усвоени средства
1. Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика	910 196 914
2. Развитие на техническата инфраструктура	4 491 420 673
3. Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси и подобряване качествата на жизнената среда в населените места	1 352 875 323
4. Укрепване на административния капацитет на местните и регионалните власти и развитие на сътрудничеството	13 471 462
Общо	6 767 964 372

Източник: Изчисления на изпълнителя, изготвил последващата оценка

Най-голям дял за реализирането на РПР на ЮЗР 2007-2013 г. имат средствата от оперативните програми – 69,67%, следвани от средствата от други финансови източници (вкл. програмите за ТГС, ФАР, САПАРД, ИСПА, държавния бюджет, общинските бюджети и др.) – 25,83%. Делът на ПРСР е 4,5%.

Фигура 1: Усвоени средства по оперативните програми в ЮЗР в периода 2007-2013 г.

Източник: ИСУН

В сравнение с останалите райони от ниво 2, ЮЗР е на първо място по размер на усвоени средства от оперативните програми – 39,4% от усвоените средства в страната.

Инвестициите, които са направени в ЮЗР за изпълнение на целите и приоритетите на плана, оказват безспорно положително влияние върху развитието на района.

Реализираните проекти с европейски средства са в основата на изпълнението на целите и приоритетите на РПР на ЮЗР. Налице са видими и трайни резултати от реализирани проекти в сферата на подобряване на инфраструктурата на околната среда, транспорта и на социалната инфраструктура. Европейските фондове са и важен източник на средства за реализиране на структурни реформи за повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика - в ЮЗР този основен финансов инструмент е използван достатъчно ефективно, ако се касае за област София, но не и за останалите 4 области.

За изпълнение на плана са положени целенасочени усилия от всички заинтересовани страни, но в различна степен. Най-активни в реализация на проекти, допринасящи за реализация на приоритетите, са местните власти и отчасти представителите на бизнеса (в област София). Недостатъчно активни са представителите на НПО.

Като ефективни за развитието на ЮЗР се определят предприетите мерки, финансирани по програмите за европейско териториално сътрудничество, съфинансирани с европейски средства, които включват широк обхват от теми като: обмен на знания, културен обмен, устойчиво развитие чрез опазване на природните ресурси, устойчиво развитие на туризма, малки инфраструктурни проекти и други. Независимо от ограничения размер на този вид инвестиции, в ЮЗР са реализирани множество такива проекти. Ефектите от тях от една страна са за балансираното и устойчиво развитие на трансграничните региони и преодоляване на изоставането им, а от друга – за тяхното засилено териториално сближаване на основата на принципа на партньорството и многостепенното управление.

Като цяло инвестираните средства за изпълнение на целите и приоритетите на АДИ на РПР на ЮЗР надвишават планираните, дори в пъти. Усвоените средства за изпълнение на поставите цели в плана са достатъчни като обем и ефектът от изпълнението им може да бъде оценен като задоволителен.

7. РЕЗУЛТАТИ ОТ ОЦЕНКАТА НА ОРГАНИЗАЦИЯТА И КООРДИНАЦИЯТА НА КОМПЕТЕНТНИТЕ ОРГАНИ И ЕФЕКТИВНОСТТА НА РАБОТА НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ СТРУКТУРИ В ПРОЦЕСА НА РАЗРАБОТВАНЕ, ИЗПЪЛНЕНИЕ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН 2007-2013 Г., ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО ОТНОШЕНИЕ ПРИЛАГАНЕТО НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР

Компетентните органи и административните структури, които имат ключова роля в управлението на регионалното развитие са ясно регламентирани в действащото

законодателство за регионално развитие:

- Министерският съвет - с основни компетентности за формулиране на държавната политиката за регионално развитие и приемане на ключовите стратегически документи за регионално развитие - НСРР и РПР
- Министрите и ръководителите на ведомства - с цел постигане на по-добра съгласуваност и координация, при провеждане на секторните политики в рамките на своите компетенции, те отчитат целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие
- Министърът на регионалното развитие - с основни функции за провеждане на държавната политика за регионално развитие, осигуряване на съгласуваност с другите структуроопределящи политики, организиране изработването на НСРР и РПР, организация и контрол за осъществяване на регионална координация при изпълнението на оперативните програми, издаването на методически указания, осигуряването на информация и публичност по въпросите на регионалното развитие
- Регионалните съвети за развитие - органи за провеждане на държавната политика за регионално развитие в съответните райони от ниво 2, с основни компетенции за одобряване на проекта на Регионалния план за развитие, наблюдение на изпълнението на РПР, осъществяване на регионална координация при изпълнението на оперативните програми, съфинансирани от фондовете на Европейския съюз, оказващи въздействие върху развитието на района, съгласуване на Областните стратегии за развитие, взаимодействие със съответните Областни съвети за развитие, с другите Регионални съвети за развитие и с централните органи на изпълнителната власт; това е органът, който има решаващо значение за подобряване на публичността, отчетността и информираността на всички заинтересовани страни
- Регионални координационни комитети – подпомагат изпълнението на функциите на РСР за регионална координация на изпълнението на оперативните програми
- Териториалните звена на МРРБ за стратегическо планиране и координация на регионалното развитие - изпълняват функциите на Секретариат на съответния Регионален съвет за развитие и участват в разработването, актуализацията и наблюдението на изпълнението на РПР
- Областни съвети за развитие - съдействат за провеждане на държавната политика за регионално развитие в съответния район от ниво 3
- Областните и общински администрации, които подпомагат провеждането на регионалната политика, като разработват стратегически планови документи за съответните нива и чиито представители участват в състава на Регионалните и

Областните съвети за развитие

- Представителни организации на работодателите, и работниците и служителите на национално равнище, неправителствени и граждански организации – основен партньор в процеса на формиране и прилагане на регионалната политика.

Таблица 4: Матрица на отговорностите и ефективността на работа на компетентните органи и структури в процеса на разработване, изпълнение, наблюдение и оценка на РПР и АДИ на РПР на ЮЗР

Компетентен орган/структура	Функции съгласно Закона за регионалното развитие (2008) и Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие	Оценка за степен на изпълнение
Министерски съвет	Приема РПР и АДИ на РПР	Много добра
Министър на регионалното развитие и благоустройството	Организира изработването, съгласуването и актуализирането на РПР	Много добра
	Дава/възлага изготвянето на методически указания на органите, участващи в разработването и прилагането на РПР и АДИ на РПР	Много добра
	Внася за обсъждане и одобряване от МС доклади относно резултатите от междинната и последващата оценка на изпълнението на РПР	Много добра, предстои изпълнение за последващата оценка
Други министерства	Участват в дейността на РСР, като дават становища и изказват препоръки при разработване и наблюдение на РПР и АДИ на РПР	Средна
Регионален съвет за развитие	Обсъжда и одобрява проекта на РПР и АДИ на РПР	Много добра
	Обсъжда и одобрява докладите за наблюдение на РПР и АДИ на РПР	Много добра
	Обсъжда и предлага инициативи и схеми за ресурсно осигуряване изпълнението на РПР и АДИ на РПР	Ниска
Териториално звено на МРРБ	Участва в разработването на РПР и АДИ на РПР	Много добра
	Осъществява координация и взаимодействие с централните и териториалните структури на изпълнителната власт за изпълнение на РПР и АДИ на РПР	Много добра
	Участва в изготвянето на докладите за наблюдението на изпълнението на РПР и АДИ на РПР	Много добра
	Изготвя периодични справки за процеса на планиране и изпълнение на РПР и АДИ на РПР	Средна

Регионален координационен комитет	Обсъжда резултатите от изпълнението на операциите и изготвя обобщени справки, подпомагащи оценката на въздействието на оперативните програми, съфинансирани от фондовете на Европейския съюз, върху развитието на района	Добра
Областен управител	Оказва съдействие при изпълнението, наблюдението и оценката на РПР и АДИ на РПР	Добра
	Осигурява информация и публичност на изпълнението на РПР и АДИ на РПР	Средна
Кмет	Участва в дейността на РСР, като дава становища и изказва препоръки при разработване и наблюдение на РПР и АДИ на РПР; дава информация за реализирани проекти в съответната община, които допринасят за изпълнение на РПР и АДИ на РПР	Добра
Социално-икономически партньори	Участват в дейността на РСР, като дават становища и изказват препоръки при разработване и наблюдение на РПР и АДИ на РПР	Средна

Източник: ЗРР, ППЗРР, оценки на изпълнителя, изготвил последващата оценка

От направения преглед на организацията и координацията на компетентните органи в процеса на разработване, изпълнение и наблюдение на РПР и АДИ на РПР на ЮЗР се наблюдава **добра координация в работата на административните структури. Принципите на партньорство, информация и публичност са спазвани и активно осъществявани** по време на целия процес на планиране, обсъждане, одобряване, изпълнение, наблюдение и оценка на плана.

8. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ ПОСЛЕДВАЩАТА ОЦЕНКА

Крайната оценка за степента на постигане на **Стратегическа цел 1** „Постигане на устойчив икономически растеж, чрез развитие на конкурентноспособна диверсифицирана регионална икономика” на АДИ на РПР на ЮЗР се определя като висока, предвид оценките за изпълнение на Приоритет 1 – средна до висока степен на изпълнение и Приоритет 2 – висока степен на изпълнение. Определеният като задоволителен потенциал в Междинната оценка на РПР, е надвишен.

Степента на постигане на **Стратегическа цел 2** „Намаляване на вътрешнорегионалните различия и укрепване на връзките между градските центрове” се определя като висока, базирайки се на оценката за изпълнение на Приоритет 3 – висока степен на изпълнение. Констатираният в Междинната оценка на РПР относително висок потенциал, се оправдава.

Стратегическа цел 3 „Икономическо и социално сближаване с останалите региони в ЕС“ също постига висока степен на изпълнение, опровергавайки определения в Междинната оценка на РПР на ЮЗР задоволителен потенциал.

Обобщената оценка за степен на изпълнение на целите и приоритетите на РПП на ЮЗР е висока, като се базира на степента на изпълнение на отделните приоритети. Тази оценка потвърждава удачното формулиране и добро приоритизиране на приоритетите.

Направени са **предложения за възможни промени и препоръки за подобряване на организацията и дейността на компетентните органи и административните структури:**

РСП практически е единственият орган за провеждане на държавната политика за регионално развитие в страната. Разширяване и утвърждаване на функциите на РСП на ЮЗР ще увеличи възможностите за реално въздействие върху развитието на района в процеса на формиране и прилагане на регионалната политика.

- Делегиране на РСП на отговорност за приемане на Регионалния план за развитие на района и осъществяване на необходимата координация при изпълнението му
- Делегиране на задължение на РСП да осъществява координация на секторните политики на регионално ниво, т.е. РСП да съгласува и/или одобрява стратегии, планове и програми в различните икономически и социални сектори
- Да се даде възможност на Регионалния съвет да определя приоритетни за района ключови проекти, които следва да бъдат включени в РПП с оглед проследяване на напредъка по тяхното изпълнение
- РСП да обсъжда, съгласува и приема решения относно реализацията на проекти с регионално и междурегионално значение, които да се отчитат от ръководителите на министерства, ведомства и други отговорни органи
- За осъществяване на горепосочените промени ще се изисква промяна в статута на РСП, най-вече относно необходимостта решенията на РСП да имат задължителен характер за органите на управление на областно и общинско ниво. Освен това, следва да се определят функции, касаещи координацията между РСП, Министерския съвет и министъра на регионалното развитие и благоустройството. На МС или на министъра на регионалното развитие и благоустройството следва да бъдат делегирани наблюдаващи и контролни функции върху дейността на РСП
- Ще бъдат необходими промени и на следващите териториални нива (областно и общинско ниво) по отношение управлението на регионалното развитие, които касаят най-вече засилване на ролята и правомощията на РСП за координация на дейността на Областните съвети за развитие в района
- Най-важният механизъм, чрез който РСП може да допринесе за повишаване ефективността на европейската регионална политика и по-добро усвояване на фондовете на ЕС, е подобряването на регионалната координация при изпълнението на оперативните програми. Необходимо е укрепване на

функциите на РСР в тази насока

- Следва да се търси по-активно сътрудничество относно осъществяване на взаимодействие с Областни съвети за развитие от ЮЗР и с другите Регионални съвети за развитие на районите от ниво 2 в страната
- Разширяването на функциите и увеличаването на дейността на РСР ще наложи и необходимото финансиране на тяхната дейност - чрез бюджетите на областните администрации, председатели за съответното шестмесечие или бюджета на МРРБ
- Подходящо е създаването на специализирана интернет страница за публикуване на регионална информация за ЮЗР

По отношение функциите на Областните съвети за развитие:

- Целесъобразно е утвърждаване на функциите на Областния съвет за развитие по приемане, координация и контрол на изпълнението на Областната стратегия за развитие; координация и взаимодействие на Областния съвет с изпълнителната власт и нейните териториални звена на територията на областта и с местните власти; сключване на споразумения за сътрудничество с други области в страната и извън нея, както и с общини на територията на областта
- Засилване на въздействието на Областния съвет за развитие върху съответната област - правомощия на Съвета да: съгласува проектите за кандидатстване на общините в обхвата на областта по оперативните програми, международните фондове и програми, националните фондове; определя приоритетни за областта ключови проекти, които по аналог с РПР, да бъдат включени в Областната стратегия за развитие
- Предоставяне на финансови ресурси на Областния съвет за развитие като първостепенен разпоредител за реализиране на проекти, важни за развитието на областта.

Констатации относно РПР на ЮЗР 2014-2020 г.:

Новият РПР е съобразен с контекста на новите стратегически насоки на ЕС в областта на регионалната политика. Структурата и съдържанието са оптимизирани в съответствие с новите стратегически документи от по-високо стратегическото ниво – НСРР 2012-2022 г., НПР България 2020, Стратегия Европа 2020 и т.н.

Стратегията за бъдещо развитие на ЮЗР, залегнала в РПР 2014-2020 г., отговаря на новите икономически реалности, като е адресирана към специфичните проблеми и предизвикателства, основава се на потенциала на района за постигане на устойчив икономически растеж, балансирано развитие и икономическо, социално и териториално сближаване с останалите региони в ЕС. Фокусът е върху ясно определен брой приоритети и мерки, които реално биха могли да бъдат изпълнени през седемгодишния период на действие на плана до 2020 г.

Условието за адаптиране на Стратегията „Европа 2020“ към националните и регионални цели и приоритети е изпълнено, като са заложили целеви стойности до 2020 г. по петте основни цели на Стратегия Европа 2020.

Осигурена е добра приемственост между стратегическите цели и приоритети за периода 2007-2013 г. и тези за бъдещия програмен период. До голяма степен съществува препокриване между планираните цели и приоритети за развитие на ЮЗР през следващия планов период, заложили в РПР на ЮЗР 2014-2020 г. и препоръките на последващата оценка, което намалява съществуващите рискове при планиране на бъдещото развитие на района.

Към момента не е разработена Регионална схема за пространствено развитие на ЮЗР, което създава предпоставки в бъдеще за разминаване и несъответствие между РПР и схемата за териториално устройство, по отношение както на средносрочните и дългосрочните цели на развитието, така и по отношение на териториалния им обхват.

Анализът на механизма и процеса на наблюдение и оценка на РПР дава основание да се направят няколко предложения за бъдещия програмен период. Разработените индикатори за изпълнението на РПР следва да са няколко на брой, систематизирани, ясни за верифициране и информационно осигуряване и да са ясно обвързани с целите и приоритетите, залегнали в самия документ. Задължително е разписването на базови, междинни и целеви стойности с оглед извършване на качествени и пълни междинна и последваща оценка на РПР в бъдеще. Следва да се изгради механизъм за набиране, системно натрупване и обмен на информация, включващ източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация и да се предвиди актуализация на определен период от време, с цел гарантиране на нейната коректност и точност при анализиране и предприемане на управленски решения. Този механизъм може да се разпише в РПР, като се опишат кои източници на информация се приемат за официални в процеса на наблюдение изпълнението на плана, на какъв период от време се събира актуална информация, как става това и кои са отговорните лица за набирането на информацията (със срещи на представители на РСР или на Секретариата със съответните отговорни органи, с официална кореспонденция или др.)

С цел намаляване на негативните процеси и по-пълноценно използване на потенциала на района, са направени следните **препоръки по отношение провеждането на политиката за регионално и местно развитие в периода до 2020 г.:**

- Транспортна инфраструктура – доизграждане на автомагистрала „Струма“, подобряване на пътната инфраструктура по европейските транспортни коридори – №4, №8 и №10, които определят ЮЗР като възлов транспортен център на Балканите. За компенсиране на неравномерната гъстота на пътищата в района и преодоляване изолацията на крайните периферни населени места следва да се инвестира в подобряване на техническите параметри на второкласната и

третокласна пътна мрежа. Необходимо е ускорено развитие на железопътния транспорт. Летище София следва да запази своята важна роля за активното развитие на туризма не само в района, а и в страната.

- Туризмът, природно и културно наследство – пълноценно използване на уникалния потенциал на съхранената и атрактивна природна среда в ЮЗР с наличие на множество защитени територии, богато биоразнообразие и богато културно наследство. Това ще доведе до повишаване на туристическия интерес и развитие на различни видове туризъм (културен, планински, балнеоложки, спа, екологичен, спортен, аграрен, ловен, конгресен туризъм и др.). Съществува сериозен потенциал туризмът да бъде един от водещите сектори за икономиката на ЮЗР, особено за населените места извън област София.
- Подобряване на образователните, здравните и социалните услуги и инфраструктура.
- Подобряване на културната инфраструктура - обновяване на сградния фонд и подобряване на енергийната ефективност на театри, кина, опери, музеи, галерии, концертни зали, библиотеки, читалища
- Опазване на околната среда и управление на отпадъците – подобряване на качеството на атмосферния въздух и на водите, рехабилитация и доизграждане на инфраструктура за ВиК и ПСОВ, разрешаване на проблема с липсата на съоръжения за преработка на отпадъци, опазване на биологичното разнообразие и защитените зони, подобряване на горскостопанската инфраструктура и рекултивация на нарушени терени
- Развитие на информационно-комуникационните технологии - въвеждане на широкополентов достъп до интернет в публичните институции, предприятията и домакинствата.
- Развитие на иновациите и НИРД - обвързване на науката и висшето образование с бизнеса; модернизация и технологично обновяване на предприятията.
- ВЕИ - развитие на ветроенергетиката и използване на водната и слънчевата енергия за производство на електроенергия.
- Териториално развитие и сближаване - подобряване на трансграничните, транснационалните и междурегионалните контакти за развитие на съвместни инициативи и проекти; използване на потенциала на столицата като най-значим административен, образователен, културен, лечебен и спортен център в страната.
- Развитие на партньорството и сътрудничеството при разработване и изпълнение на конкретни проекти между централните и териториалните власти и администрации, както и с неправителствения сектор и бизнеса за решаване на

обща проблеми с регионално значение, което ще има ключова роля за стимулиране развитието на населените места извън столицата и за намаляване на негативния ефект от дисбалансите.

- **Приоритетно подпомагане на големите градски центрове** – акцентът следва да бъде поставен върху повишаване на капацитета и възможностите на по-големите градове в ЮЗР като регионални двигатели на икономиката на района. Тази политика ще осигури растеж в по-далечен план и на по-малките населени места, разположени в близост до големите градски центрове и ще рефлектира върху намаляване на прекомерната концентрация на дейности в столицата София. Това неминуемо ще доведе до преодоляване на вътрешнорегионалните дисбаланси
- в ЮЗР.

